

ABORDĂRI CONTEMPORANE ALE CONFLICTELOR/CRIZELOR INTERNAȚIONALE

CONTEMPORARY APPROACHES OF INTERNATIONAL CONFLICTS/CRISIS

Dr. Mihai-Ștefan DINU*

Rezumat: *Conflictele, în special cele armate, pot fi considerate puncte importate de reper în istoria omenirii, în mod frecvent consecințele acestora ducând la schimbări teritoriale, măririi și căderii de imperii, schimbări de guverne, căderi/ transformări de regim sau ale formelor de guvernământ. Aceleași consecințe ale desfășurării conflictelor au condus la formarea de alianțe noi sau la transformarea unora deja existente, pe fondul intereselor naționale ale statelor angrenate sau al intereselor strategice ale statelor considerate mari puteri.*

Cuvinte-cheie: *criza, conflict, relații internaționale, drept internațional, rivalitate strategică, strategie militară, sfere de influență.*

Abstract: *Conflicts, especially the armed ones, can be considered major keystones in the history of mankind, their consequences frequently leading to territorial changes, risings and falls of the empires, government changes, falls or transformations of regim types of government. These consequences of conflicts development also lead to establishment of new alliances or transformation of existing ones, on the background of engaged states' national interests or strategic interests of those states perceived as great powers.*

Keywords: *crises, conflict, international relations, international law, military strategy, areas of influence.*

Introducere

■ istoria umanității, indiferent de forma de organizare a comunităților umane, de la nivel individual și până la cel al statului, a cunoscut nenumărate conflicte armate, unele dintre acestea fiind caracterizate de un nivel superior de agresivitate și violență, nivel ce a crescut odată cu dezvoltarea armelor folosite de părțile angrenate în conflict. Climatul de agresivitate și violență a fost atins, în opinia noastră, odată cu

---

* Cercetător științific gr. II, în cadrul Facultății de securitate și Apărare a Universității Naționale de Apărare "Carol I".

folosire armei atomice, în anul 1945, în data de 6 august asupra orașului Hiroshima și în data de 9 august asupra orașului Nagasaki. Deși folosirea armei atomice a însemnat și încheierea celui mai devastator conflict armat mondial, efectele folosirii armei atomice s-au resimțit decenii de-a rândul asupra biodiversității regiunii afectate, evident, incluzând aici și comunitățile umane.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a condus la reorganizarea instituțională a sistemului internațional reprezentat de statele existente. Astfel, Liga Națiunilor, organizație care și-a demonstrat limitele în ceea ce privește păstrarea păcii și securității mondiale odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, este înlocuită de Organizația Națiunilor Unite, care devine un for internațional de păstrare a păcii și securității la nivel internațional. Activitatea acestui for internațional și-a dovedit eficacitatea în păstrarea păcii și securității începând cu anul 1945, când a fost consemnată înființarea sa, în special prin preîntâmpinarea declanșării unui conflict mondial similar celui de-al Doilea Război Mondial, pe fondul apariției Cartei Organizației Națiunilor Unite, care a devenit unul dintre principalele izvoare de drept internațional. Deși activitatea ONU a preîntâmpinat apariția de conflicte armate mondiale, nu a putut preveni sau rezolva conflicte, de natură intra- și interstatală, de intensitate mai scăzută la nivel regional, cum este cazul, de exemplu, al conflictului israeliano-palestinian din Orientul Mijlociu, în opinia noastră câștigul realizat în domeniul polemologiei a fost vizibil în dezvoltarea instrumentelor de drept internațional și a științei relațiilor internaționale.

Conflictul internațional, între dezvoltarea dreptului internațional și cea a disciplinei relațiilor internaționale

Studiul polemologiei a atras atenția multor personalități ale istoriei, unele dintre cele mai vechi scrieri care au ca subiect războiul fiind cele ale împăratului roman Iulius Caesar, care surprinde în cele două lucrări ale sale *De Bello Gallico* și *De Bello Civilli* aspecte care astăzi fac parte din disciplina conflictologiei, relatând și analizând aspecte ale unor lupte la care a participat activ, din calitatea sa de conducător al legiunilor romane.

Un rol important în studiul conflictologiei, cu însemnate contribuții teoretice specifice epocii sale asupra aspectelor de prevenire și limitare a urmărilor conflictelor armate l-a avut juristul olandez Hugo Grotius (1583-1645), în celebra sa lucrare *De jure belli ac pacis* publicată la Paris în 1625, în care își propune trei scopuri: să întemeieze concluziile pe argumentele cele mai evidente cu putință, să pună într-o anumită ordine problemele tratate și să deosebească lucrurile ce pot părea asemănătoare. Este prima lucrare cunoscută din care rezultă fără echivoc incompatibilitatea războiului cu o viață normală la nivelul indivizilor și statelor.

Apropiindu-ne de realitatea contemporană, apreciem că nașterea studiilor orientate exclusiv asupra conflictelor și crizelor s-a petrecut în perioada proximală apariției disciplinei Relațiilor Internaționale. Dintre pionierii promovării acestei științe putem aminti aici pe Carl Schmitt, încă din cartea sa de căpătâi *Conceptul de politică*¹ dezvoltând idei ce apar chiar în lucrări de după cel de-al Doilea Război Mondial, cum ar fi *Teoria Partizanului*², unde reflecțiile sale sunt aplecate în continuare asupra ostilității și politicii, concentrându-se asupra principiului aliat/inamic pe care îl propunea în cel dintâi titlu menționat.

Hans Morgenthau, pe care îl putem considera drept cel care a definitivat fundația științifică a unei discipline, dezvoltă în 1948 în lucrarea sa *Politica între națiuni*, ceea ce azi cunoaștem drept una din cele mai cuprinzătoare teorii ale politicii internaționale, în sensul realismului politic. Construită în contrast cu școala idealistă care insista asupra caracterului uman, a maleabilității și abilității politice pentru a atinge standarde morale ridicate, realismul lui Morgenthau afirma faptul că interacțiunile dintre state sunt caracterizate de interese divergente, iar conflictul între ele era inevitabil.

Astfel teoria lui Hans Morgenthau introducea termenul de putere ca instrument în raporturile internaționale. Raportat la tema lucrării noastre, considerăm că prin lucrările lui Carl Schmitt și Hans Morgenthau se proiecta ceea ce astăzi numim *rivalitate strategică*. Iată deci că o primă concluzie poate fi desprinsă până în acest punct, în sensul că termenul de rivalitate strategică poate fi operaționalizat atunci când doi actori tind să se descrie ca rivali la un anumit moment. Un exemplu elocvent poate fi constituit în situația internațională actuală de afirmațiile cuprinse în documentul *Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence*, unde China este percepută ca un rival strategic al USA³.

Urmărind evoluția termenului de rivalitate strategică, este necesar să revenim la accepțiunea de aliat/inamic a lui Carl Schmitt, deoarece în 1967 în lucrarea *Enemies in Politics*⁴ apare termenul de *inamici internaționali* care caracteriza statele ce prezentau o ostilitate exacerbata sau mai lentă care ar fi putut conduce către conflict. Acest termen pune în discuție și subiectul suveranității, ceea ce ar putea explica faptul că acest termen nu s-a bucurat de o popularitate vastă în rândul specialiștilor din domeniu. Spre sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut o serie de autori au promovat în schimb conceptul

¹ *Der Begriff des Politischen*, în limba germană, în original.

² *Theorie des Partisanen*, în limba germană, în original.

³ *Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence*, p. 8.

⁴ David Finlay, Ole Holsti, Richard Fagan, *Enemies in Politics*, Ed. Rand McNally, Chicago, 1968.

de *conflict îndelungat*⁵, care făcea referire la o serie de tipuri de interacțiuni conflictuale în raporturile internaționale, introducând elementul temporal, dar nediferențind între gradele de ostilitate ale actorilor.

Prima uzitare a termenului de rivalitate strategică apare la începutul anilor '80 ai secolului trecut, când Charles Gochman și Yeev Maoz descriu⁶ prin acest termen o serie de conflicte militare între state.

Dintre cele mai semnificative abordări ale rivalităților strategice relaționate conflictului pot fi citate aici lucrarea lui Paul Diehl și Garz Gortz, *War and Peace în International Rivalry* (2000), precum și cea a profesorului Michael Brecher, *International Political Earthquakes* (2008).

În plan autohton subiecte adiacente temei propuse de noi au fost abordate în special de către profesori și cercetători din mediul academic militar, amintind aici pe Constantin Onișor cu lucrarea *Teoria Strategiei Militare* (1999), Gheorghe Văduva și Mircea Mureșan cu lucrări precum *Războiul Viitorului – Viitorul Războiului* (2004), *Război și Haos* (2009) și *Epistemologia Războiului* (2013).

Tendențe contemporane privind abordarea academică a conflictelor/crizelor internaționale

Lucrările apărute în ultimul deceniu⁷, care abordează domeniul polemologiei, identifică apariția conflictului la intersecția a două domenii distincte: politică și societate. Michael Brecher promovează, dintre multiplele variante propuse, definiția conflictului schițată de Ted Gurr, care afirmă că *fenomenul conflictului presupune interacțiuni deschise, coercitive ale comunităților rivale*⁸. Pornind de la această definiție conflictul e caracterizat de existența a două sau mai multe părți implicate în acțiuni ostile și coercitive reciproce în scopul de a-și controla adversarii. În această logică *conflictul cuprinde insurecția, revoluția, răscoala, conflictul îndelungat, criza și războiul*⁹. Astfel, *conflictul internațional* este considerat un segment al conflictului caracterizat fie de dispute între membri independenți ai sistemului global, respectiv statele suverane, fie de dispute între acestea din urmă și actori nonstatali. În cadrul actorilor nonstatali sunt luate în

⁵ Edward Azar, Paul Jureidini, Roland McLurin, *Protracted Social Conflict Theory and Practice in the Middle East*, în *Journal of Palestine Studies*, VIII (29), pp. 41-60; Michael Brecher, *Systeme et Crise en Politique Internationale*, în *Etudes Internationales*, Număr Special: La Crise des Relations Internationales: Vers un Bilan, Nr. XV, pp. 755-788.

⁶ Charles Gochman, Yeev Maoz, *Militarized interstate disputes, 1816-1976*, în *Journal of Conflict Resolution*, vol. 28, 1984, pp. 585-616.

⁷ Michael Brecher, *International Political Earthquakes*, University of Michigan Press, Michigan, 2008, p. 6.

⁸ Ted Gurr, *Handbook of Political Conflict: Theory and Research*, Free Press, New York, 1980.

⁹ Michael Brecher, *op. cit.*, p. 6.

considerare organizații, mișcări și regimuri de tip economic, social, politic, etnic și religios. Disputele dintre părțile implicate angajează o gamă largă de manifestări violente, de la amenințări fizice și verbale până la război psihologic, indiferent de intensitatea acestora (incidente minore, ciocniri armate sau război).

Intensitatea conflictelor armate în perioada 1946 - 2013

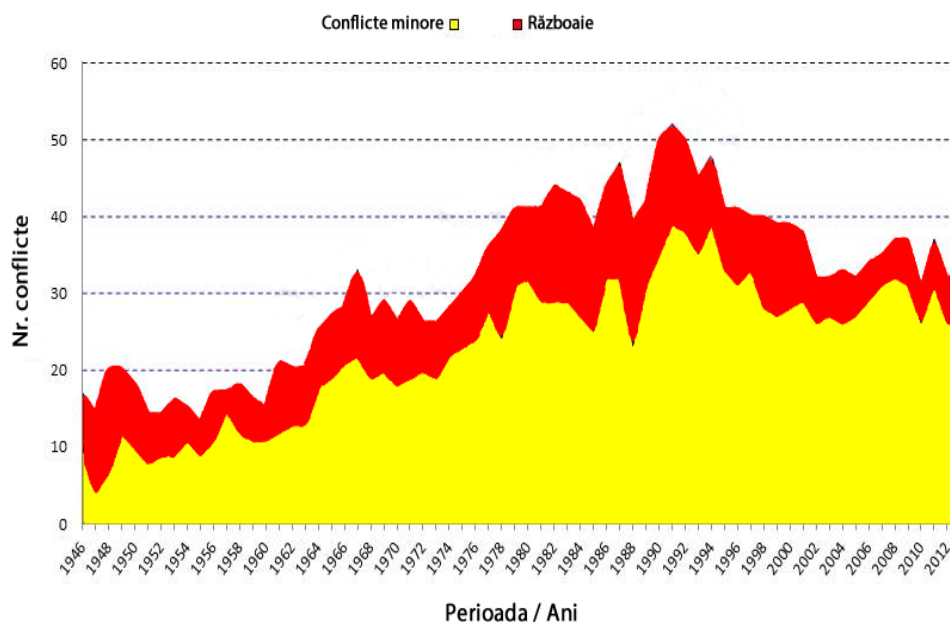

Figura nr. 1. Intensitatea conflictelor armate în perioada 1946-2013¹⁰

Deși la obiect, conceptul propus de Michael Brecher pare mai degrabă general, de aceea e necesar să menționăm și analizele cercetătorilor de la Universitatea Uppsala din Suedia, care în cadrul programului Uppsala Conflict Data Program, propun definiții însoțite de seturi de date¹¹ care segmentează specific tipurile conflictului. În abordarea acestora, este definit conflictul după tipul părților implicate, astfel conflictul internațional poate avea loc numai între două sau mai multe guverne (înțelese ca entități conducătoare ce guvernează un teritoriu de stat).

¹⁰ Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, 2014 *Armed Conflict, 1946-2013*, Journal of Peace Research 51(4), Peace Research Institute, Oslo, 2014.

¹¹ www.pcr.uu.se/data

Tipuri de conflicte în perioada 1946 - 2013

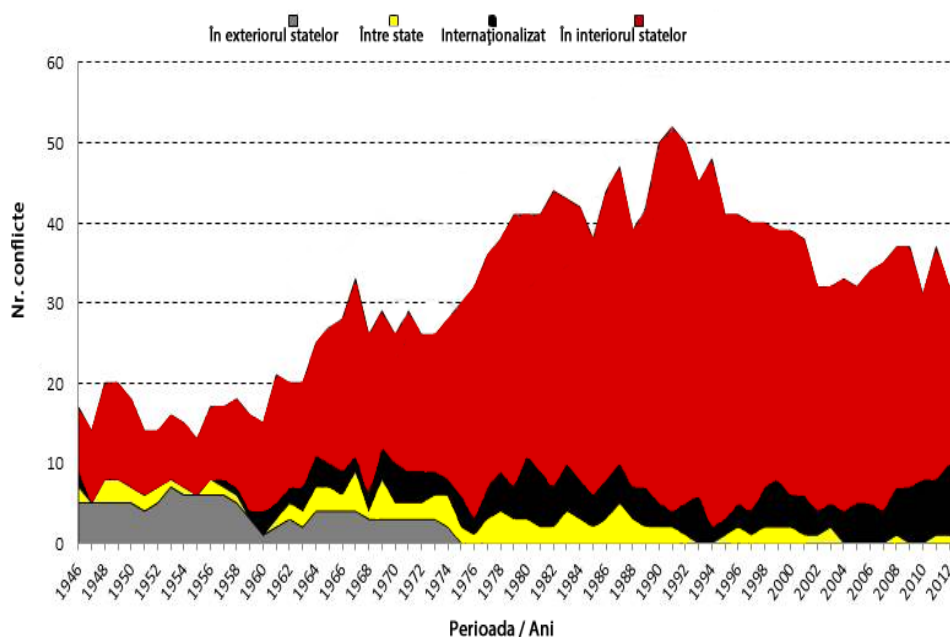

Figura nr. 2. Tipul conflictelor desfășurate în perioada 1946-2013¹²

Analiza cercetătorilor de la Universitatea Uppsala aprofundează studiul conflictelor în perioada 1946-2013, datele obținute conducând la realizarea unor instrumente grafice de redare a tipului și intensității conflictelor, un exemplu relevant în acest sens fiind graficele redată anterior în figurile nr. 1 și nr. 2.

Așa cum menționam la începutul acestei secțiuni a lucrării noastre, există autori a căror părere o împărtășim, și anume că apariția conflictului poate fi plasată la intersecția a două domenii, politica și societatea, de aceea opinia noastră este aceea că nu numai apariția, dar și desfășurarea și rezolvarea conflictului pot beneficia de aportul însemnat al studiilor de drept internațional.

Astfel, în domeniul dreptului internațional, putem exemplifica prin lucrări care nu numai că au clarificat din punct de vedere al doctrinei aspecte cum ar fi definirea și tipologia conflictelor, dar au analizat în profunzime cazuri concrete ale

¹² Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, *op. cit.*

sfârșitului de secol XX. Astfel, s-au putut aduce contribuții importante privind latura sancționatorie a sistemului de drept internațional, precum și cadrul de aplicare, instanțe și proceduri de aplicare¹³.

Concluzii

Așa cum reiese din cele trei secțiuni ale prezentei lucrări, studiile privind conflictul au suscitât interesul cercetătorilor încă din secolele trecute. Secolul XX cu ale sale conflagrații mondiale a condus către organizarea sistemului internațional în vederea prevenirii conflictelor majore și către identificarea de instrumente, fie juridice fie diplomatice, de rezolvare a conflictului.

Abordările contemporane prezentate în acest articol demonstrează diversitatea tipurilor de analiză a conflictului, dar existența rezultatelor concrete în domeniul academic de studiu al conflictelor împreună cu adoptarea acestor rezultate și punerea în practică de către decidenții politici ne îndeamnă să afirmăm că incidența conflictelor majore va fi din ce în ce mai redusă, sau în cazul desfășurării acestora urmările violente vor fi limitate.

Totodată, din punct de vedere juridic, o tipologie foarte clară a conflictelor este mai mult decât necesară, diferențierea dintre conflictele armate internaționale și cele ne-internaționale, dar și distincția dintre acestea și alte tipuri de conflicte fiind esențială pentru aplicarea normelor de drept internațional. Mai mult, din punct de vedere al consilierului juridic al comandantului militar, asemenea distincții sunt necesare când condițiile reale de luptă pot crea condiții de sancționare penală ca urmare a nerespectării normelor de drept internațional umanitar.

BIBLIOGRAFIE

Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence.

GOCHMAN Charles, MAOZ Yeev, *Militarized interstate disputes, 1816-1976*, în *Journal of Conflict Resolution*, vol. 28, 1984.

FINLAY David, HOLSTI Ole, FAGAN Richard, *Enemies in Politics*, Ed. Rand McNally, Chicago, 1968.

¹³ Robert Cryer et al, *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge University Press, New York, 2010

- AZAR Edward, JUREIDINI Paul, MCLURIN Roland, *Protracted Social Conflict Theory and Practice in the Middle East*, în *Journal of Palestine Studies*, VIII (29).
- MORGENTHAU J. Hans, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* McGraw-Hill, New York, 1985.
- Jr. ROTHGEB M. John, *Defining Power: Influence and Force in the Contemporary International System*, St. Martin's Press, New York, 1993.
- Jr. NYE S. Joseph, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. Basic Books, 1990.
- BRECHER Michael, *International Political Earthquakes*, University of Michigan Press, Michigan, 2008.
- BRECHER Michael, *Systeme et Crise en Politique Internationale*, în *Etudes Internationales*, Număr Special: La Crise des Relations Internationales: Vers un Bilan, Nr. XV.
- DINU Mihai-Ștefan, *Componenta etnico-religioasă a conflictelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- GURR Ted, *Handbook of Political Conflict: Theory and Research*, Free Press, New York, 1980.
- Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, *2014 Armed Conflict, 1946-2013*, *Journal of Peace Research* 51(4), Peace Research Institute, Oslo, 2014.

www.pcr.uu.se/data

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile “Științe Militare”, “Securitate și Informații” și “Ordine Publică și Siguranță Națională” - Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – “SmartSPODAS”.

